

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERE GİTARLA RİTİM ATMA BECERİSİNİN ÖĞRETİMİNDE EŞZAMANLI İPUCUYLA ÖĞRETİMİN ETKİLİLİĞİ*

The Effectiveness of Simultaneous Prompting Procedure on Teaching Rhythm Playing with Guitar Skill to Students with Intellectual Disabilities

DOI NO: 10.5578/amrj.27877

Evgin ÇAY¹
Fidan ÖZBEY²

Özet

Bu araştırmanın amacı; zihin yetersizliği olan öğrencilere gitarla ritim atma becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiğini araştırmaktır. Araştırmada eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiğini belirlemek üzere Tek Denekli Araştırma Modellerinden, Denekler Arası Yoklama Evreli Çoklu Yoklama Modeli kullanılmıştır. Araştırma 1 kız 2 erkek toplam 3 öğrenci ile yürütülmüştür. Eşzamanlı ipucuyla öğretimin gitarla ritim atma becerisinin öğretiminde öğretimdeki etkililiğini değerlendirmek üzere toplu yoklama, günlük yoklama, öğretim ve izleme oturumları düzenlenmiş, değerlendirme için tek fırsat yöntemi kullanılmıştır. Beceri tüm basamakların bir arada öğretimi biçiminde öğretilmiştir. Oturumların tümü bire bir öğretim düzenlemesi biçiminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada hem gözlemciler arası güvenilirlik hem de uygulama güvenilirliği verisi toplanmıştır. Araştırma bulguları, Eşzamanlı ipucuyla öğretimin zihin yetersizliği olan öğrencilere, gitarla ritim atma becerisinin öğretiminde etkili olduğunu göstermektedir. Öğretim sona erdikten sonra da öğrenilenlerin kalıcılığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel Yetersizlik, Gitar Çalma Becerisi, Eşzamanlı İpucu Yöntemi.

Abstract

The purpose of this study was to examine rhythm playing with guitar skill to students with intellectual disabilities.. The experimental design of the study was multiple probe design with probe conditions across subjects. The

¹ Özel Eğitim Öğretmeni, Şehit Ali Borinli Mesleki Eğitim Merkezi, evgincay35@gmail.com

² Öğr. Gör. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fozbey@sakarya.edu.tr

*Bu makale; 28-30.06.2016 tarihleri arasında Kütahya'da düzenlenen "VII. Hisarlı Ahmet Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

study conducted with three students (two male, one female) with mental retardation. There were probe, instruction and maintenance sessions in the study. A single opportunity format was used to determine the performance level of the subjects during baseline. All of the sessions were conducted individually and total task format was used for instruction. Both inter-observer and procedural reliability data were collected for the study. Result showed that simultaneous prompting was effective on teaching rhythm playing with guitar skill to students with mental retardation. There was also found that simultaneous prompting was effective on maintaining the acquired skill over weeks after training.

Key Words: *Intellectual Disabilities, Rhythm Playing with Guitar, Simultaneous Prompting Procedure.*

GİRİŞ

Müzik, duygu ve düşünceleri, olayları belirli amaç ve yöntemleri kullanarak estetik bir biçimde seslerle anlatma süreci olarak tanımlanabilir (Uçan, 1978; 16). Uçan (1996), müziğin insan hayatında en temel hak olduğunu savunur. Blythe (1998) ise müziği insan hayatının doğal eğitimcisi olarak tanımlamaktadır. Müzik, insanların duygu ve düşüncelerini anlatan bir ifade şekli olduğu kadar, toplumların kültürlerini de yansıtmaktadır. Müzik, bireyin ve toplumun yaşam damarlarını besler.

Ünlü Macar müzik eğitimcisi Zoltan Kodaly bir ifadesinde “Eskiden çocuğun müzik eğitimi, doğumundan dokuz ay önce başlamalı, diye düşünürdüm. Şimdi aynı düşüncede değilim. Çocukların müzik eğitimi annenin doğumundan dokuz ay önce başlamalı” sözleriyle daha mutlu ve nitelikli bir insan olmak için herkesin müzik eğitiminden geçmesi gerektiğini vurgulamıştır (Kamacioğlu, 1993). Eflatun, müziği, eğitimin en gerekli unsuru olarak görmüş vücuttan önce ruhun gelişmesini üstün tutmuş, eğitimde güzel sanatların kuvvetine inanmış ve ruhun güzelliklerle yükseleceğini belirtmiştir. Eflatun, müziği bir eğlence aracı değil, güzellik ve iyilik için eğitim aracı olarak kabul etmiştir (Akkaş, 1993). İlköğretim müzik programında müzik dersinde hedeflenen; etkinlikler aracılığıyla bireylere müziği öğretmek, bireylerde müzik dinleme, kendini ifade edebilme, paylaşma duygularını geliştirme gibi becerileri müzik yoluyla kazandırma becerilerini geliştirmektir (MEB, 1994). Müziğin bu olumlu etkileri, özel gereksinimli bireyler açısından da oldukça önemlidir. Ruhsal, duygusal, toplumsal etkisinin yanında sosyal ve

duyusal davranışları düzeltmek, bilgi ve becerileri öğretmek, boş zamanlarını değerlendirmek gibi önemli etkileri bulunmaktadır (Çoban, 2005). Özel gereksinimli bireyler, tıpkı diğer akranları gibi farklı seviyelerde müzikal yetenekleri ile dünyaya gelirler (Güven, 2011). Müzikal çalışmalar aynı zamanda öğrencilerin sözel ve iletişimsel becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Frick, 1999). Özel gereksinimli bireyler özellikle toplum içine girmede, yeni arkadaş edinmede oldukça zorlanmaktadır ancak müzik etkinlikleri çocukların bunları aşmasında olumlu olarak etki edebilmektedir (MEB, 2008). Bu bakımdan zihin yetersizliği olan bireylerde müzik eğitiminin önemi oldukça büyüktür.

Pratt (1991) özel gereksinimli bireylerin eğitiminde müziğin değerine vurgu yapmaktadır. Ona göre müziğin bu kadar değerli olmasının nedeni başarı getiren bir etkinlik olmasıdır. Müziğin getireceği başarı eğitimciler için çok önemlidir ve göz ardı edilmemelidir. Çünkü özel gereksinimli çocuklar için başarının kendisi çok önemlidir. Başarı motivasyonu artırır ve çocukların kendilerine güvenmelerini sağlar, bu da çocukların diğer alanlarda başarılı olma isteklerini pekiştirir. Pek çok eğitimci 21. yüzyılda müzik eğitiminde engeli olan-olmayan, yetenekli-yeteneksiz, başarılı-başarısız gibi birtakım gruplamaların olmayacağını belirtmektedirler. Bunun yerine dikkatlerin müzik eğitiminin kalitesi ve kazandırdıkları üzerinde yoğunlaşması gerektiğini vurgulamaktadırlar (Akt. Artan, 2001).

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP, 2008) Kapsamında özel eğitimde müzik etkinliklerinin önemine değinilmiştir. Buna göre; müzik etkinlikleri ile özel gereksinimli çocukların motivasyonu artar. Çocuklar eğlence, yaratıcı ifade ve duygusal tepkilerde deneyim kazanırlar. Duygularını, düşüncelerini ve yaşadıkları olayları rahatça ifade ederler ve çocukların streslerinin azalmasında müzik son derece etkilidir. Ayrıca öz saygılarının gelişimine yardımcı olur. Onları sakinleştirir ve dinlenme ortamı sağlar. Çocukların benlik değerlerinin artmasına yardımcı olur. Dinleme becerileri, işitsel algıları ve dikkat süreleri artar, dili kullanmalarında yardımcı olur. Bu yüzden özel eğitimde müzik programları planlanırken belirli hedefler doğrultusunda planlamaya gidilmelidir.

MEGEP (2008)'de bu hedefler şöyle belirtilmiştir;

- Şarkı söyleme sırasında veya enstrüman kullanılan durumlarda göz kontağı kurabilme

- Enstrümanları kullanarak el – göz koordinasyonu sağlayabilme
- Aynı anda iki elin koordinasyonunu sağlayabilme
- Dikkatini müziğin ritmine yoğunlaştırabilme
- Şarkı dinleyebilme
- İsimlerin geçtiği şarkılar ile kendinin ve diğer kişilerin farkına varabilme
- Yardımlaşma ve paylaşmayı öğrenebilme
- Dili kullanma yeteneğini geliştirebilme
- Yeni sözcükler kazanabilme
- Sesini doğal bir şekilde kullanabilme
- Konuşmadaki ses iniş ve çıkışlarını doğru zamanda yapabilme
- Müzik eşliğinde vücudu koordineli bir şekilde kullanabilme ve hareket becerisi kazanabilme
- Müziğin ritmine uygun hareketler üretebilme
- Müzik sevgisini kazanabilme

Bu hedeflerden ilki olan “Enstrümanları kullanarak el-göz koordinasyonu sağlayabilme” becerisi, bu araştırmada zihin yetersizliği olan öğrencilere öğretilmesi hedeflenen beceridir. Zihin yetersizliği olan öğrencilere müzik programlarında yer alan bu tür hedeflerin kazandırılmasında kullanılan etkili öğretim yöntemleri vardır. Bu yöntemlerden biri de yanlışsız öğretim yöntemleridir (Tekin ve Kırcaali-İftar, 2006; Tekin, 1999). Yanlışsız öğretim yöntemleri öğretim sırasında öğrencinin en az hata yaparak öğrenmesine olanak verir. Yanlışsız öğretim yöntemleri uyarıcı uyarlamalarının gerçekleştirildiği ve tepki ipuçlarının sunulduğu öğretim yöntemleri olmak üzere iki gruptur (Tekin ve Kırcaali-İftar, 2001). Tepki ipuçlarının kullanıldığı yanlışsız öğretim yöntemleri şöyle sıralanmaktadır;

- a) Sabit bekleme süreli öğretim
- b) Eşzamanlı ipucuyla öğretim
- c) Artan bekleme süreli öğretim
- d) Davranış öncesi ipucu ve sınamayla öğretim
- e) Davranış öncesi ipucu ve silikleştirmeyeyle öğretim
- f) Aşamalı yardımla öğretim
- g) İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim
- h) İpucunun giderek artırılmasıyla öğretim şeklindedir (Tekin, 1999).

Eşzamanlı ipucuyla öğretim, öğrencinin daha az hatayla öğrenmesini sağlayan öğretim yöntemlerinden biridir. Bu çalışmada öğretilmesi hedeflenen becerinin kazandırılmasında eşzamanlı ipucuyla öğretim yöntemi kullanılmıştır.

Ulusal alan yazında özel eğitimde müzik alanında çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır; Öner (2006), müziğin öğrenme güçlüğü çeken çocukların duyarlılıklarına etkisini incelemiştir. Kurt (2006), zihin yetersizliği olan çocuklarda, müzik dinlemenin öğrenme üzerindeki etkisini araştırmıştır. Turan (2006), özel eğitimde müzikten yararlanmada karşılaşılan sorunlarla ilgili öğretmen görüşlerini incelemiştir. Berrakçay (2008), müziğin bir yaygın gelişimsel bozukluk tipi olan otizmde ortaya çıkan problemlili davranışlar üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çadır (2008), zihin yetersizliği olan öğrenciler için müzik terapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğini incelemiştir. Yılmaz (2010), otistik çocuklarda müzik atölyesi çerçevesinde ortaya çıkan sözel olmayan iletişim işaretlerini incelemiştir. Güven & Tufan (2010), çalışmada kaynaştırma sınıflarında işbirlikli öğrenme yöntemi ile işlenen müzik derslerini ele almıştır. Yükselsin & Berrakçay (2010), bir müziksel terapi modeli olarak etkileşimli ritim tekrarının otistik spektrum bozuklukları olan çocuklardaki problem davranışların azaltılmasındaki etkilerini incelemiştir. Önal (2010), otistik çocuklarda müzik eğitimi üzerine çalışmış, Güven & Çevik (2011), ise müzik öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Önal, & Öztusun Çaydere (2011), otistik çocukların müzik eğitimine olan yatkınlıkları ve müziğe olan duyarlılıklarını tespit etmek amaçlı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çakır-Doğan (2011), Türkiye'deki ilköğretim düzeyindeki eğitilebilir zihin yetersizliği olanlar için müzik eğitiminin durumu ve öğretim programı üzerine bir model önerisi gerçekleştirmiştir. Güven (2011), kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda, işbirlikli öğrenmenin müzik öğretimi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Ceylan (2012), okul öncesi dönem işitme engellilerde müzik eğitimi ile çocukların gelişim özellikleri üzerine terapötik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Eren (2012), müzik eğitiminde kaynaştırma uygulamaları ve orff-schulwerk çalışması gerçekleştirmiştir. Akpınar (2012) görme engellilerde braille işaret sistemi ve müzik eğitiminde kullanılabilirliği üzerine bir çalışma yürütmüştür. Pirgon & Babacan (2013), görme engelli öğrencilerin piyano eğitimi üzerine durum çalışması gerçekleştirmişlerdir. Eren, Deniz ve Düzkantar (2013), orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik

etkinlikleri içinde ipucunun giderek azaltılması yöntemi ile yapılan gömülü öğretimin otistik çocuklara kavram öğretmedeki etkililiğini incelemişlerdir.

Uluslar arası alan yazında özel eğitimde müzik konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında; Savarimuthu & Bunnell (2002), öğrenme güçlüğü çeken çocuklar üzerindeki müziğin etkisini incelemiştir. Wigram & Gold (2005), otistik spektrum bozukluğunun tedavi ve değerlendirmelerinde müzik terapi uygulamasını ve sonuçlarını incelemişlerdir. Accordino & Comer & Heller (2006), otizmli bireylerle müzik terapi üzerine bir inceleme gerçekleştirmişlerdir. Stephenson (2006), müzik terapistlerinin çalıştığı ağır yetersizlikleri olan öğrenciler üzerinde müzik terapisi uygulamalarını ve sonuçlarını incelemiştir. Langan (2009), özel eğitim şartlarında kullanmak için bir müzik terapi değerlendirme aracı tasarlamıştır. Caria & Venuti & Falco (2011), otizm spektrum bozukluklarında müziğin duygusal etkisini ele almışlardır. Bruyn, Moelants & Leman (2012), otizm spekturm bozuklukları olan katılımcılarda müzikal yeteneğin deneysel bir çalışmasını yürütmüşlerdir. Lawes (2012), otizmde müzik terapi kullanımını değerlendirmiştir. Boso & D'Angelo & Barale (2013) otizmde kullanılan nörofizyolojik sistemde müziğin gösterdiği doğal eğilimleri tartışmışlardır. Mateos-Moreno & Phil & Atencia-Doña & Phil (2013), otizm tanılı genç erişkinlerde dans/hareket ve müzik terapinin birleşik etkisini incelemiştir.

Alan yazındaki bu çalışmalara ek olarak zihin yetersizliği olan öğrencilerin boş vakitlerini verimli geçirmeleri, ritim duygularını geliştirmeleri, müzik yoluyla kendilerini keşfetmelerini sağlamak amacıyla bu araştırmanın yapılmasına gereksinim duyulmuştur.

Amaç

Bu araştırmanın amacı: zihin yetersizliği olan öğrencilere gitarla ritim atma becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucu yönteminin etkili olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Eş zamanlı ipucuyla öğretim, zihin yetersizliği olan öğrencilere gitarla basit düzeyde ritim atma becerisinin öğretiminde;
 - a) İlhan için etkili midir?

- b) Melek için etkili midir?
c) Yiğit için etkili midir?
2. Zihin yetersizliği olan öğrencilere eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi kullanılarak öğretilen gitarla ritim atma becerisi öğrenciler tarafından farklı ortamlara ve farklı kişilere genellenebilir mi?
 3. Zihin yetersizliği olan öğrencilere eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi kullanılarak öğretilen becerinin kalıcılığı öğretim bittikten sonra 1, 3 ve 4 hafta sonra devam etmekte midir?

Önem

Zihin yetersizliği olan öğrencilere müzik becerilerinin öğretiminde eşzamanlı ipucu yönteminin etkisini araştıran bu çalışma alan yazında gerçekleştirilen özel eğitimde müzik konulu çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Hem ulusal hem de uluslar arası alan yazında özel gereksinimli çocukların müzik eğitimine yönelik pek çok araştırmaya rastlanmaktadır. Ancak bu çalışmalar arasında zihin yetersizliği olan çocuklara gitar kullanarak ritim atma becerisinin çalışıldığı başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle alanyazında farklı bir araştırma özelliği olma niteliği taşımaktadır.

Ayrıca literatürde eşzamanlı ipucuyla öğretime yönteminin kullanıldığı diğer araştırmalara ek olarak bu araştırmada da eşzamanlı ipucu yönteminin kullanılması, bu yöntemin replike çalışma sonucu olarak literatüre katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Araştırmaya dahil edilen denekler için de bu çalışmanın bazı katkıları olabileceği varsayılmaktadır. Deneklerin beceriyi öğrendikten sonra zamanlarını daha verimli ve kaliteli geçirecekleri, ritim duygusunu geliştirerek müziğe karşı olumlu tutum kazanacakları düşünülmektedir. Ayrıca öz saygılarının gelişimine, benlik değerlerinin artmasına yardımcı olması, dinleme becerilerinin, işitsel algılarının ve dikkat sürelerinin artmasına katkıda bulunması beklenmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Bir Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi'ne devam eden, ikisi erkek, biri kız toplam üç öğrenciyle

2. Ritim atma becerisinin öğretiminde kullanılan araç-gereçle sınırlıdır.

Yöntem

Bu bölümde, araştırmaya katılan deneklere, bağımlı ve bağımsız değişkene, araştırma modeline, verilerin toplanmasına, verilerin analizi süreçlerine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Zihin yetersizliği olan çocuklara gitarla ritim atma becerisinin kazandırılmasında eşzamanlı ipucuyla öğretim yönteminin etkililiğinin belirlenmesi konulu bu araştırmada, tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Bu modelde öncelikle tüm deneklerde eşzamanlı olarak başlama düzeyi verisi toplanır. Başlama düzeyi verileri kararlılık gösterdikten sonra birinci denekte uygulamaya başlanır. Birinci denekte uygulamada ölçüt karşılanınca, tüm deneklerde yoklama evresine yer verilerek üç oturum üst üste veri toplanır. İlk denekte yoklama verilerinin ölçütü karşılar durumda, diğer deneklerde ise başlama düzeyi ile benzer özellikte olması beklenir. Yoklama evresinden sonra ikinci denekte uygulamaya başlanır. İkinci denekte ölçüt karşılanınca, tekrar tüm deneklerde yoklama evresine yer verilir. Bu kez de birinci ve ikinci deneklerde yoklama verilerinin ölçütü karşılar özellikte, diğer deneklerde ise başlama düzeyi ile benzer düzeyde olması beklenir. Bu işlemler tüm denekler için yinelenir (Kırcaali-İftar ve Tekin, 1997). Araştırmada deneysel kontrol, deneklerin yoklama evrelerinde göstermiş oldukları performansın öğretim uygulamalarından sonra, beceri öğretimi yapılan denekte değişmesi ve beceri öğretimi yapılmayan deneklerde yoklama evrelerindeki performansa benzer performans sergilemeleriyle sağlanmıştır.

Bağımlı Değişken: Bu araştırmanın bağımlı değişkeni; deneklerin gitarla basit düzeyde ritim atma becerisini öğrenme düzeyleridir. Bu beceriyi belirlerken deneklerin ilgi ve istekleri göz önüne alınmıştır. Bu beceriyi öğrendikten sonra deneklerin boş zamanlarını daha verimli ve kaliteli geçirebilecekleri, ritim duygularının gelişmesi ve müziğe karşı olumlu tutum geliştirebilecekleri düşünülmüştür. Gitarla ritim atma becerisinin beceri analizi yapılmıştır. Gitarla ritim atma beceri analizi şu şekildedir;

Gitarla Ritim Atma Beceri Analizi

1. Sol eliyle gitarın sapından kavrar.
2. Sağ eliyle gitarın gövdesinden tutar.
3. Gitarın sapını sol elinin avuç içine gelecek şekilde tutar.
4. Gitarı sağ dizinin üzerine koyar.
5. Sağ dirseğini gitarın gövdesinin üzerine koyar.
6. İşaret parmağıyla baş parmağını birleştirir.
7. Üst telden başlayarak birleştirdiği işaret ve baş parmağını aşağıya doğru tellere değdirerek indirir.
8. Birleştirdiği işaret ve baş parmağını alt telden üst tele doğru tellere değdirerek çeker.
9. Parmaklarını açarak avcunun içini tellerin üzerine vurur.
10. İşaret ve baş parmağıyla alt ve üst teli aynı anda tutar
11. Tuttuğu alt ve üst teli dışa doğru çeker

Bağımsız Değişken: Bu araştırmanın bağımsız değişkeni, gitarla ritim atma becerisi öğretiminde kullanılan eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemidir. Yöntem birinci yazar tarafından üç öğrenciye uygulanmıştır ve her öğrenciyle bire bir çalışılmıştır.

Denekler

Araştırma, Sakarya Serdivan Şehit Ali Borinli Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezin'in 11.sınıfta öğrenim gören öğrencilerden seçilen deneklerle gerçekleştirilmiştir. Denekler ikisi erkek, biri kız olmak üzere toplam üç öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma süresince deneklerin gerçek isimleri kullanılmayıp takma isim belirlenmiş ve bu takma isimler kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden; İlhan, 17 yaşında hafif düzeyde zihin yetersizliği olan bir öğrencidir. Bağımsız olarak öz bakım becerilerini, iletişim becerilerini, büyük ve küçük kas becerilerini yerine getirebilmektedir. Sınıf içinde belirlenen kurallara uyan bir öğrencidir. Verilen görev ve sorumluluğu yerine getirebilmektedir. Yaşadığı bir olay ya da olguyu neden sonuç ilişkisi kurarak anlatabilmekte, okuduğu metindeki bir olay ya da olguyu neden sonuç ilişkisi kurarak anlatabilmektedir. Öğrendiği bir konuyu unutmamaktadır. Bedensel gelişimi takvim yaşına uygundur. Kemik ve kas gelişimi yaşlılarıyla aynı özellikleri göstermektedir. Küçük

yaşayken kalp sorunu yaşadığı için kalp nakli yapılmıştır. Melek, 18 yaşında hafif düzey zihin yetersizliği olan bir öğrencidir. Toplumsal yaşam ve öz bakım becerilerini gerçekleştirebilmektedir. Alıcı dil ve ifade edici becerilerine sahiptir. Verilen yönergeleri, verilen görev ve sorumlulukları ilgiyle yerine getirebilmektedir. Okuma-yazma ve matematik becerilerine sahiptir. Yaşadığı bir olay ya da olguyu neden sonuç ilişkisi kurarak anlatabilmektedir. Yiğit, 18 yaşında hafif düzey zihin yetersizliği olan bir öğrencidir. Temel matematik becerilerini ve okuduğunu anlama ve anlatma becerilerini bağımsız olarak yerine getirebilmektedir. Alışveriş yapma, toplumsal mekanları kullanma ve öz bakım becerilerini yerine getirebilmektedir. Kendisine verilen yönergeleri takip edebilmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada tüm oturumlar video kaydına alınmış ve veriler, araştırmacılar tarafından izlenen kayıtların öğretim, yoklama ve izleme oturumunda kullanılmak üzere önceden hazırlanan, “Toplu Yoklama, Günlük Yoklama, İzleme Oturumları Veri Toplama Kayıt Formları” kullanılarak kaydedilmiştir. Ayrıca, “Toplu Yoklama, Günlük Yoklama ve Öğretim Oturumları Uygulama Güvenirliği ve Gözlemciler Arası Güvenirlik Veri Toplama Formları kullanılarak araştırmanın hem uygulama güvenirlğine ilişkin hem de gözlemciler arası güvenirlğine ilişkin veriler toplanmıştır.

Uygulama Süreci

Araştırmada zihin yetersizliği olan öğrencilere gitarla ritim atma becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği sınanmıştır. Bu amaçla üç öğrenciyle bire bir uygulama yürütülmüş, her bir öğrenci için toplu yoklama oturumları, günlük yoklama oturumları, öğretim oturumları ve izleme oturumları düzenlenmiştir. Tüm oturumlar için yanıt aralığı 5 saniye olarak belirlenmiştir. Araştırmanın tüm oturumlarında üç tür denek tepkisi kaydedilmiştir: a) doğru tepkiler; deneğin beceri yönergesi sunulduktan veya bir önceki basamağı doğru tamamladıktan sonra 5 saniye içinde doğru tepkide bulunması, b) yanlış tepkiler; deneğin beceri yönergesi sunulduktan veya bir önceki basamağı doğru tamamladıktan sonra 5 saniye içinde yanlış tepkide bulunması, c) tepkide bulunmama; deneğin beceri

yönergesi sunulduktan veya bir önceki basamağı doğru tamamladıktan sonra 5 saniye içinde tepkide bulunmamasıdır.

Yoklama Oturumları

Bu araştırmada iki tür yoklama oturumu düzenlenmiştir. Bunlar, toplu yoklama oturumları ve günlük yoklama oturumlarıdır.

Toplu Yoklama Oturumları

Toplu yoklama oturumları, başlama düzeyi verisi toplamak amacıyla öğretime başlamadan önce ve her denekte % 100 ölçüt karşılandıktan sonra, tüm deneklerde eşzamanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Toplu yoklama oturumlarının;

1. evresi; başlama düzeyi verisi toplamak amacıyla, öğretime başlamadan önce,

2. evresi; birinci denekte %100 ölçüte ulaşıldıktan sonra,

3. evresi; ikinci denekte % 100 ölçüte ulaşıldıktan sonra ve

4. evresi; üçüncü denekte % 100 ölçüte ulaşıldıktan sonra, tüm deneklerde eşzamanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Tüm toplu yoklama oturumlarında en az üç oturum üst üste toplu yoklama oturumu düzenlenerek veri toplanmıştır. Bire bir öğretim düzenlemesi biçiminde yürütülen bu yoklama oturumlarında deneklere herhangi bir ipucu sunulmamıştır. Veri toplamak amacıyla tek fırsat yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada her denek için toplam dört toplu yoklama evresi düzenlenmiştir. Toplu yoklama oturumlarında veri toplamak amacıyla şu süreç izlenmiştir; Uygulamacı, deneğin dikkatini çalışmaya yöneltmek amacıyla “Yiğit, şimdi seninle gitarla ritim atma becerisi üzerinde çalışacağız. Hazır mısın?” şeklinde soru sorulmuş ve denekten hazır olduğunu belirten herhangi bir söz, jest ya da mimik alındığında deneğin dikkatini çalışmaya yöneltme davranışı, “Harika! Çalışmaya hazırsan başlayabiliriz” şeklinde pekiştirilmiştir. Çalışmada kullanılacak araç- gereçler tanıtıldıktan sonra deneğe “Yiğit gitarla ritim at” beceri yönergesi verilmiş ve deneğin beceri analizinin ilk basamağını başlatması için 5 saniye zaman verilmiştir. Denek, ilk basamağı doğru olarak yerine getirdiğinde veri toplama tablosunun doğru tepki sütununa artı (+) işareti konulmuş ve deneğin 5 saniye içinde bir sonraki basamağa başlayıp başlamadığı gözlenmiştir. Denek, beceri analizinin ilk basamağını doğru olarak yerine getirmediğinde veri toplama tablosundaki yanlış tepkiler sütununa eksi (-) işareti

konulmuştur. Denek beceri analizi sunulduktan sonra ya da bir önceki basamağı doğru olarak tamamladıktan sonra 5 saniye içinde tepki vermediğinde veri toplama tablosundaki tepkide bulunmama sütununa (ty) işareti konulmuş ve yoklama oturumu sona erdirilmiştir. Yoklama oturumlarında doğru tepkiler, sürekli pekiştirme tarifesiyle sözel olarak pekiştirilmiş, yanlış tepkiler ise görmezden gelinmiştir. Ayrıca deneklerin yoklama oturumlarında gösterdikleri katılım ve dikkati yöneltme davranışları çalışma sonunda uygulamacı tarafından “Yiğit çalışmaya katıldığın için sana teşekkür ederim” şeklinde pekiştirilmiştir. Toplu yoklama oturumu sonunda deneğin doğru tepkide bulunduğu basamak sayısı beceri analizindeki toplam basamak sayısına bölünerek her deneğin doğru tepki verdikleri basamakların yüzdesi bulunup grafiğe kaydedilmiştir.

Günlük Yoklama Oturumları

Günlük yoklama oturumlarında toplanan veriler, araştırmanın uygulama evresinin verilerini oluşturmaktadır. Günlük yoklama oturumları, tıpkı toplu yoklama oturumları gibi gerçekleştirilmiştir, fakat toplu yoklama oturumları, başlama düzeyi verisi toplamak amacıyla, öğretime başlamadan önce ve her denekte % 100 ölçüt karşılandıktan sonra, tüm deneklerde eşzamanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Günlük yoklama oturumları ise tüm deneklerde eşzamanlı olarak değil, sadece öğretim yapılan bir denek için düzenlenmiştir. Günlük yoklama oturumlarında şu süreç izlenmiştir: 1. denekte, ilk öğretim oturumu hariç, bütün öğretim oturumlarından önce günlük yoklama oturumları gerçekleştirilmiştir. İlk denekte ölçüte ulaşıldıktan sonra bir toplu yoklama evresine yer verilmiştir. Daha sonra ikinci denekte ilk öğretim oturumu hariç, bütün öğretim oturumlarından önce günlük yoklama oturumları gerçekleştirilmiştir. İkinci denekte de ölçüte ulaşıldıktan sonra yeniden bir toplu yoklama evresine yer verilmiş ve üçüncü denek için ilk öğretim oturumu hariç, bütün öğretim oturumlarından önce günlük yoklama oturumları gerçekleştirilmiştir. Deneklerin günlük yoklama oturumlarındaki doğru tepkileri, toplu yoklama oturumlarında olduğu gibi sürekli pekiştirme tarifesiyle pekiştirilirken yanlış tepkileri görmezden gelinerek yoklama sonlandırılmıştır. Deneklerin dikkati yöneltme ve katılım davranışları, uygulamacı tarafından teşekkür edilerek pekiştirilmiştir. Deneklerin günlük yoklama oturumu sonunda doğru tepkide bulunduğu basamak sayısı, beceri analizindeki toplam basamak sayısına bölünerek deneğin doğru tepki verdiği basamakların yüzdesi bulunup grafiğe

kaydedilmiştir. Günlük yoklama oturumlarında öğretimin sona erdirilmesi kararını verme ölçütü, deneklerin hedef davranışı üç gün art arda % 100 düzeyinde doğru olarak yerine getirmesi olarak belirlenmiştir.

Öğretim Oturumları

Günlük yoklama oturumlarının hemen ardından gerçekleştirilen öğretim oturumları, tüm basamakların bir arada öğretimi ve bire bir öğretim düzenlemesi biçiminde gerçekleştirilmiştir. Öğretim oturumlarında hedef uyaran olarak “Gitarla ritim at” beceri yönergesi belirlenmiş ve kontrol edici ipucu olarak sözel ipucu ve model ipucu birlikte kullanılmıştır. Kontrol edici ipucunun belirlenmesinde deneklerin özellikleri dikkate alınmıştır. Uygulamacının deneklerle birkaç yıllık eğitim geçmişi vardır ve deneklerin özellikleri hakkında bilgi sahibidir. Bundan dolayı uygulamacı, kontrol edici ipucunu model olma ve sözel ipucu'nun birlikte kullanılması olarak belirlemiştir.

Eşzamanlı ipucuyla öğretim yöntemi kullanılırken şu süreç izlenmiştir: Uygulamacı, öncelikle deneğin dikkatini çalışmaya yönlendirmek amacıyla “Yiğit, şimdi gitarla ritim atma becerisi üzerinde çalışacağız. Hazır mısın?” şeklinde soru sorarak deneğin dikkatini çalışmaya yönlendirmesi sağlamış ve denek, hazır olduğunu söyledikten ya da jest ve mimikleri kullanarak hazır olduğunu belirttikten sonra uygulamacı tarafından, “Harika! Çalışmaya hazırsan başlayabiliriz” şeklinde pekiştirilmiştir. Öğretim oturumlarında hem uygulamacının önünde hem de deneğin önünde olmak üzere toplam iki gitar yer almıştır. Çalışmada kullanılacak araç-gereçler tanıtıldıktan sonra, uygulamacı tarafından hedef uyaranla eşzamanlı olarak kontrol edici ipucu sunulmuştur. Örneğin; “Gitarla ritim at” beceri yönergesi sunulmuş ve hemen ardından sözel ipucu ve model ipucu birlikte verilmiştir. Uygulamacı tarafından sözel ipucunda ne yapıldığı açıklanırken aynı anda model ipucunda deneğe ne yapması gerektiği gösterilmiştir. Örneğin; “Şimdi sol elimle gitarın sapından kavıyorum”, denilmiş ve aynı anda uygulamacı kendisi bu basamağı gerçekleştirmiştir. Daha sonra deneğe “Şimdi sen yap” denilerek deneğin tepkiyi başlatması için 5 sn. beklenmiştir. Denek beceri analizinin ilk basamağını doğru olarak yerine getirdiğinde “güzel, sol elinle gitarı sapından kavradın aferin” şeklinde öğrenci davranışı sözel olarak pekiştirilmiştir. Denek yanlış tepkide bulunduğu anda, “Beni izle

sonra sen yap” denilerek uygulamacı aynı basamağı tekrar etmiş ve sonra denekten basamağı tekrarlaması istenmiştir. Denek doğru tepkide bulununcaya kadar uygulamacı tarafından kontrol edici ipucu sunulmuştur. Bu süreç, beceri analizinin tüm basamakları tamamlanuncaya kadar devam etmiştir. Öğretim oturumlarında deneklerin gösterdikleri tüm doğru tepkiler, sürekli pekiştirme tarifesiyle sözel olarak pekiştirilmiştir ve beceri tamamlandıktan sonra deneklerin pekiştirme sepetinden istedikleri bir pekiştirici seçmelerine izin verilmiştir. Çalışmaya katılım ve dikkati yöneltme davranışları “Yiğit çalışmaya katıldığın için sana teşekkür ederim”, denilerek sözel olarak pekiştirilmiştir. Bir denekte günlük yoklama oturumlarında üç gün art arda % 100 ölçüt karşılandığında öğretim oturumlarına son verilmiştir.

İzleme Oturumları

İzleme oturumları, gerçekleştirilen son toplu yoklama oturumlarının sonrasındaki 1. 3. ve 4. haftalarda öğrencilerin, kazanılan davranışları yerine getirip getirmediğini görmek amacıyla yapılmıştır. İzleme oturumları yoklama oturumları gibi düzenlenmiştir. Bu oturumlarda öğrencilerin doğru tepkileri sürekli pekiştirme tarifesiyle sözel olarak örneğin; “aferrin, çok güzel” denilerek pekiştirilmiştir. Öğrencilerin izleme oturumlarında çalışmaya katılım davranışları da sözel olarak örneğin; ”Yiğit çalışmaya katıldığın için sana teşekkür ederim” denilerek pekiştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Güvenirlik Analizleri

Araştırmada iki güvenilirlik verisi toplanmıştır. Bunlar:

- 1- Gözlemciler arası güvenilirlik
- 2- Uygulama güvenilirliğidir

Gözlemciler Arası Güvenirlik Verileri

Gözlemciler arası güvenilirlik, iki bağımsız gözlemcinin birbirinden bağımsız ancak eşzamanlı olarak hedef davranışın gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin değerlendirilmesinin

karşılaştırılmasıdır. Tek denekli araştırmalarda gözlemciler arası güvenilirliğin en az % 80 olması öngörülmektedir (Kırcaali_ftar ve Tekin, 1997). Gözlemciler arası güvenilirlik, araştırmacının uygulama kayıtları ve gözlemciler arası güvenilirlik değerlendirmesi yapan gözlemcinin video kayıtlarını izleyerek kayıt tutması ve bu iki kaydın ne kadar uyuştuğu karşılaştırılarak hesaplanmıştır. Araştırmada tüm oturumların % 20'sinde gözlemciler arası güvenilirlik verisi toplanmıştır. Gözlemciler arası güvenilirlik verileri, “Görüş birliği / (görüş ayrılığı + görüş birliği) X 100” formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Öğrencilere ilişkin gözlemciler arası güvenilirlik bulguları gitarla ritim atma becerisi için Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1- Gözlemciler Arası Güvenirlik Bulguları

Öğrenci	Toplu Yoklama	Günlük Yoklama	Öğretim	Genelleme
İlhan	% 80	% 80	% 80	% 100
Melek	% 100	% 100	% 90	% 100
Yiğit	% 90	% 100	% 100	% 100

Uygulama Güvenirliği Bulguları

Uygulama güvenilirliği, öğretim planının ne ölçüde planlandığı gibi uygulandığını değerlendiren güvenilirlik hesaplamasıdır (Akmanoğlu, 2002). Uygulama güvenilirliği verisi toplanırken gözlemci, uygulamacının yoklama, öğretim ve izleme oturumlarını izleyerek öğretimin ne ölçüde planlandığı gibi uygulandığını gözlemlemiştir. Araştırmada tüm oturumların, % 30’unda Uygulama güvenilirliği verisi toplanmıştır. Uygulama güvenilirliği verileri, “Gözlenen uygulamacı davranışı / Planlanan uygulamacı davranışı X 100” formülü ile hesaplanmıştır. Araştırmanın yoklama oturumlarında daha önceden belirlenmiş olan davranışlara ilişkin uygulama güvenilirliği verisi toplanmıştır. Bu davranışlar a) araç- gereci kontrol etme, b) dikkati sağlayıcı ipucunu sunma, c) hedef uyarını sunma, d) yanıt aralığını bekleme, e) davranış sonrası uygun geri dönüt sağlamadır. Öğretim oturumlarına yönelik uygulama güvenilirliği verisi daha önceden belirlenen davranışlara ilişkin toplanmıştır. Bu davranışlar; a) araç- gereci kontrol etme ,b) dikkati sağlayıcı ipucunu sunma, c) hedef uyarını sunma, d) kontrol edici ipucunu sunma, e) yanıt aralığını bekleme, f) davranış sonrası uygun geri dönüt sağlamadır. Öğrencilere

ilişkin uygulama güvenilirliği bulguları gitarla ritim atma becerisi için Tablo 2’de yer almaktadır.

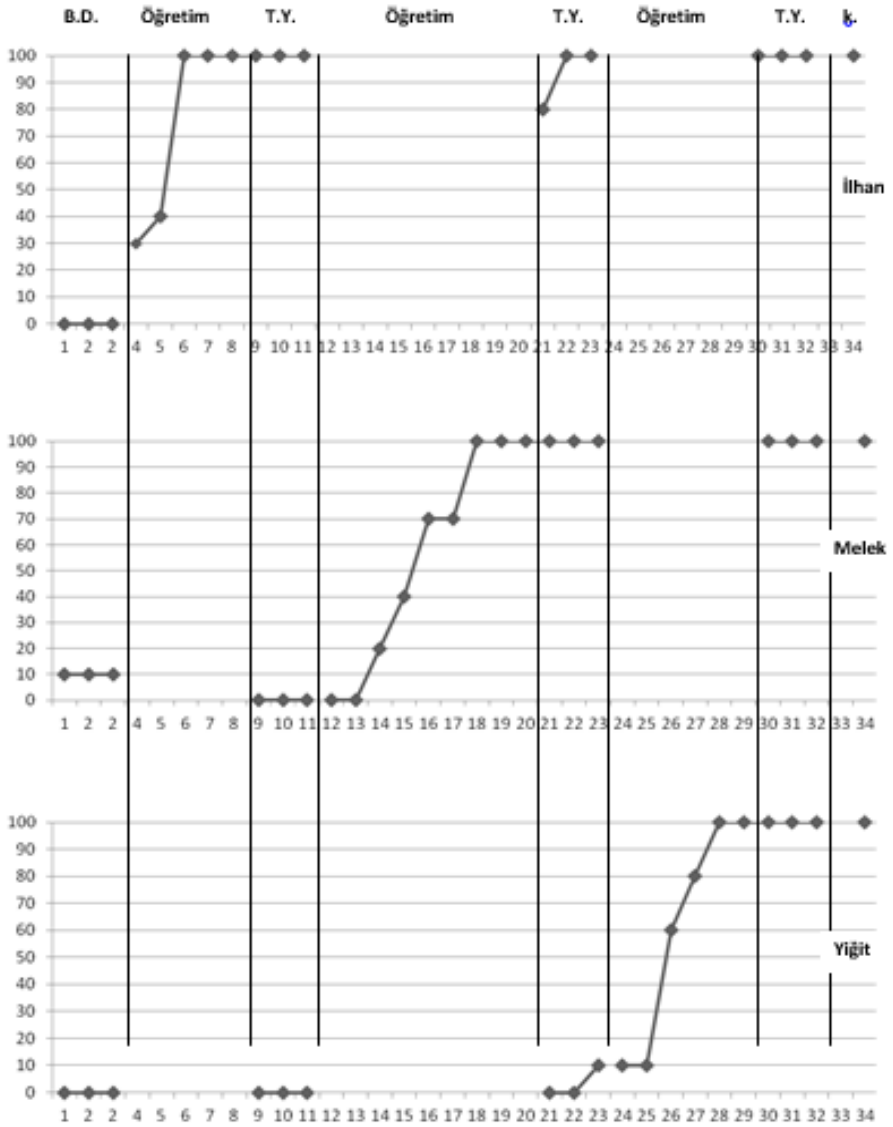
Tablo 2- Uygulama Güvenirliği Bulguları

Öğrenci	Toplu Yoklama	Günlük Yoklama	Öğretim	Genelleme
İlhan	% 80	% 80	% 85	% 100
Melek	% 100	% 100	% 90	% 100
Yiğit	% 90	% 100	% 100	% 100

Bulgular

Araştırmada veriler grafiksel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Eşzamanlı ipucuyla öğretimde, öğretim oturumları sırasında deneye bağımsız olarak tepki verme şansı verilmediği için uygulama evresinde günlük yoklama oturumu verileri kullanılmıştır. Deneklerin toplu yoklama oturumlarında gösterdikleri tepkiler yoklama verilerini, deneklerin günlük yoklama oturumlarında gösterdikleri tepkiler uygulama verilerini, deneklerin öğretim sona erdikten 1, 3 ve 4 hafta sonra düzenlenen izleme oturumlarında gösterdikleri tepkiler ise izleme verilerini oluşturmaktadır. Deneklere ilişkin alınan ilk yoklama verileri ile birinci deneye öğretim yapıldıktan sonra düzenlenen ikinci yoklama evresinde bu deneye ilişkin veriler farklılaşırken öğretim yapılmamış diğer deneklerde yoklama verileri benzerlik göstermektedir. İkinci deneye öğretim yapıldıktan sonra gerçekleştirilen üçüncü yoklama evresinde iki denenin verileri farklılaşmış diğer deneklerin yoklama verileri benzerlik göstermiştir. Üçüncü deneye öğretim yapıldıktan sonra dördüncü yoklama evresinde, tüm deneklerde veriler, ilk yoklama evresinden önemli derecede farklılaşmış ve denekler beceriyi amaçlanan düzeyde doğru olarak yerine getirmişlerdir. Gitarla ritim atma becerisinin öğretiminde ilhan, melek ve yiğit için eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiğine ilişkin bulgular Şekil 2’deki grafikte yer almaktadır.

Şekil 1: İlhan, Melek ve Yiğit 'in Gitarla Ritim Atma Becerisindeki Toplu Yoklama, Günlük Yoklama ve Kalıcılık Oturumlarına İlişkin Doğru Tepki Yüzdeleri

İlhan, başlama düzeyi verilerinden oluşan ilk yoklama evresinde tek fırsat yöntemi ile elde edilen verilere göre gitarla ritim atma becerisinde hiç tepkide bulunmamıştır. Uygulama evresinde İlhan ile beş öğretim oturumu ve beş günlük yoklama oturumu olmak üzere toplam on oturum gerçekleştirilmiştir. İlhan ile üçüncü günlük yoklama oturumunda ölçüte ulaşılmış ve bu oturumdan itibaren kararlı veri elde edilmiştir. Uygulama evresinden sonra düzenlenen izleme evresinde de İlhan, gitarla ritim atma becerisini % 100 düzeyinde doğru olarak gerçekleştirmiştir. İzleme evresinde okulun tatile girmesi nedeni ile kararlı veri elde edilememiştir. Melek başlama düzeyi verilerinden oluşan ilk yoklama evresinde tek fırsat yöntemi ile elde edilen verilere göre gitarla ritim atma becerisinde hiç tepkide bulunmamıştır. Uygulama evresinde Melek ile dokuz öğretim oturumu ve dokuz günlük yoklama oturumu olmak üzere toplam on sekiz oturum gerçekleştirilmiştir. Melek ile yedinci günlük yoklama oturumunda ölçüte ulaşılmış ve bu oturumdan itibaren kararlı veri elde edilmiştir. Uygulama evresinden sonra düzenlenen izleme evresinde de Melek, gitarla ritim atma becerisini % 100 düzeyinde doğru olarak gerçekleştirmiştir. İzleme evresinde okulun tatile girmesi nedeni ile kararlı veri elde edilememiştir. Yiğit başlama düzeyi verilerinden oluşan ilk yoklama evresinde tek fırsat yöntemi ile elde edilen verilere göre gitarla ritim atma becerisinde doğru tepkide bulunmamıştır. Uygulama evresinde Yiğit ile altı öğretim oturumu ve aştı günlük yoklama oturumu olmak üzere toplam on iki oturum gerçekleştirilmiştir. Yiğit ile beşinci günlük yoklama oturumunda ölçüte ulaşılmış ve bu oturumdan itibaren kararlı veri elde edilmiştir. Uygulama evresinden sonra düzenlenen yoklama evrelerinde de Yiğit, gitarla ritim atma becerisini % 100 düzeyinde doğru olarak gerçekleştirmiştir. İzleme evresinde okulun tatile girmesi nedeni ile kararlı veri elde edilememiştir.

TARTIŞMA

Zihin yetersizliği olan öğrencilere gitarla ritim atma becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla yapılan öğretimin etkili olduğu, deneklerin eşzamanlı ipucu yöntemiyle yapılan gitarla ritim atma becerisini öğrendikleri, farklı ortam ve kişilere genelleyebildikleri ve öğrenilen becerinin birinci haftada alınan verilerine bakıldığında kalıcı olduğu görülmüştür. Üçüncü ve dördüncü haftalardaki kalıcılık verileri okulun kapanması nedeniyle toplanamamıştır. Alan yazınındaki

araştırmalara bakıldığında müziğin özel gereksinimli çocuklar üzerinde olumlu etkilerine vurgu yapılmaktadır.

Savarimuthu & Bunnell'in (2002), araştırma bulguları; müziğin öğrenme güçlüğü alanında yaygın olarak kullanılmamasına, rağmen bu bireylerin yaşam niteliklerinin gelişmesinde orta düzeyde etkili olduğunu göstermektedir. Bruyn & Moelants & Leman'ın (2012), araştırmasında müzik, otizm spektrum bozukluğu olan katılımcılar üzerinde olumlu sonuçlar doğurmuştur. Boso & D'Angelo & Barale (2013), müziğin doğal ritmik özelliği otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin beyinciklerini yenileyebildiğini belirlemiştir. Stephenson (2006), araştırmasında müzikle terapinin bir eğitimsel müdahale olarak etkisi doğrulanmıştır. Müzik terapi, yetersizlikleri olan insanlarda terapi aracı olarak etkili şekilde kullanılabileceği belirtilmektedir. Wigram & Gold (2005), doğaçlama müzikal aktiviteleri ile tedavi müdahalelerinin sonuçları, hem iletişim becerilerini ve sosyal etkileşim gücünü geliştirmiş hem de dikkat geliştirici motivasyonu artırmıştır.

Kurt (2006), araştırmasında zihin yetersizliği olan çocuklarda müzik dinlemenin öğrenme üzerinde etkili olduğunu bulmuştur. Kırşehirli (2011)'nin araştırmasında da benzer şekilde şarkı yoluyla ğretim etkili bulunmuştur. Zelyurt (2015)'un araştırmasında da şarkı yoluyla ğretim, hayat bilgisi dersinin ğretiminde etkili bulunmuş hatta doğrudan ğretim yöntemine göre daha verimli olduğu tespit edilmiştir. şarkı yoluyla ğretim, yalnızca psikomotor becerilerin ğretiminde değil, bilişsel becerilerin ğretiminde de etkili bulunmuştur (Batdı ve Semerci, 2012; Bedir ve Akkurt, 2012; Köse, 2012 ve Modiri, 2010). Dolayısıyla farklı beceri alanlarındaki hedef davranışlar şarkı yoluyla kazandırılabilir. Bir başka araştırmanın (Düzkantar, Deniz ve Karşıyakalı; 2014) bulgularına göre, eş zamanlı ipucuyla ğretim yöntemi kullanılarak otizm spektrum bozukluğu olan bir öğrenciye adı söylenen çalgıyı gösterebilme ğretiminde etkili bulunmuştur.

Sazak ve zbey'in (2016) yürüttüğü araştırma bulgularına göre; şarkı yoluyla öğretimin becerinin edinilmesine ek olarak başka avantajları da bulunmaktadır: uygulamacılar şarkı yoluyla öğretimin uygulama sürecini keyifli hale getirdiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin de şarkı yoluyla çalışmaktan keyif aldıkları belirtilmiştir. Ayrıca ğrencilerin dikkatini çalışmaya odaklamasında da bu yöntemin önemli katkısı olduğu ifade edilmiştir. Uygulamacılar, şarkı yoluyla öğretimin hem kendi motivasyonlarını hem de öğrencilerin motivasyonlarını artırdığını belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle

şarkı yoluyla öğretimin, hem normal gelişim gösteren çocuklara hem de yetersizliği olan çocuklara bilişsel ve psikomotor becerilerin öğretiminde kullanılması önerilebilir. Böylelikle öğretim etkinliklerinin daha keyifli ve eğlenceli hale getirilmesi olası görülmektedir. Bu araştırmada da benzer şekilde çalışmaya katılan denekler, öğretim esnasında keyif aldıklarını, bir sonraki oturumu merakla beklediklerini belirtmişlerdir. Tüm oturumlar araştırmaya dahil olmayan bir öğrenci tarafından videoya alınmıştır. Araştırma sonunda video çekimi yapan öğrencinin gitarla ritim atma becerisini gözleyerek öğrendiği ve beceriyi sergilediği görülmüştür. Bu da eşzamanlı ipucuyla öğretim yöntemi ile öğretimin gözleyerek öğrenmede de etkili sonuçlar doğurabileceğini gösterir niteliktedir.

ÖNERİLER

Bu araştırma bulgularından hareketle şu öneriler geliştirilmiştir:

- Zihin yetersizliği olan öğrencilere gitarla ritim atma becerisi eşzamanlı ipucu yöntemi kullanılarak küçük gruplara öğretilir.
- İşitme ve görme yetersizliği olan çocuklar ile de gitarla ritim atma becerisi çalışılabilir.
- Zihin yetersizliği olan öğrencilere gitar dışında farklı müzik aletleri eşzamanlı ipucu yöntemi kullanılarak öğretilir.
- Zihin yetersizliği olan öğrencilere farklı müzik aletlerinin kullanımı, farklı öğretim yöntemleri kullanılarak öğretilir.

KAYNAKÇA

- Accordino, R. & Comer, R. & Heller B.W. (2006). Potansiyel Müzik Araştırmaları: Otizmli Bireylerle Müzik Terapi Üzerine Kritik Bir İnceleme. *Research in Autism Spectrum Disorders* 1-101–115.
- Akkaş, S. (1993). *Okulöncesi Eğitimde Müzik*, Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Ankara, 1993.
- Akpınar, H. (2012). *Görme Engellilerde Braille İşaret Sistemi Ve Müzik Eğitiminde Kullanılabilirliği*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı.
- Artan, İ. (2001). Engelli Çocukların Eğitiminde Etkili Bir Teknik: Müzik An Effective Technique In Educating Disabled

- Children:Music G.Ü. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 21(2), 43-55.
- Batdı, V. & Semerci, Ç. (2012). Şarkıların Yabancı Dil Becerilerini Geliştirmedeki Etkililiğine İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Journal of Research in Education and Teaching*, 1(4),126-133.
- Bedir, G & Akkurt, A. (2012), Şarkılarla Coğrafya Öğretimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(28),303-305.
- Berrakçay, O. (2008). *Müziğin Bir Yaygın Gelişimsel Bozukluk Tipi Olan Otizmde Ortaya Çıkan Problemler Üzerinde Etkisi, Ritim Uygulaması Çerçevesinde 4 Örnek Olay*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Bruyn, L. & Moelants, D. & Leman, M. (2011). Otizm Spektrum Bozuklukları Olan Katılımcılarda Şekillendirmiş Müzik Etkili Test Yaklaşımları. *Music and Medicine*. 4(1) 28-36
- Boso, M. & D'Angelo, E. & Barale, F. (2013). Otizm Spektrum Bozukluğunda Müzik Yeteneği ile Nöropsikolojik İlişkisi. *Music and Medicine*. 5(4) 223-227.
- Caria, A., Venuti, P. & Falco, S. (2011). İşlevsel ve İşlevsel Olmayan Beyin Devreleri Temeli olan Otizm Spektrum Bozukluklarında Müziğin Duygusal Süreci Oxford University Press > Cerebral Cortex.
- Ceylan, F. (2012). *Okul Öncesi Dönem İyitme Engellilerde Müzik Eğitimi İle Çocukların Gelişim Özellikleri Üzerine Terapötik Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Çadır, D. (2008). *Zihinsel Engelli Öğrenciler İçin Müzik Terapi Yöntemine Göre Hazırlanan Sosyal Beceri Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakır, Doğan, C. (2011). *Türkiye'deki İlköğretim Düzeyindeki Eğitilebilir Zihinsel Engelliler İçin Müzik Eğitiminin Durumu Ve Öğretim Programı Model Önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Çoban, A. (2005). *Müzik Terapi, Ruh Sağlığı İçin Müzikle Tedavi*, Timaş Yay., İstanbul.

- Eren, B. (2012). Müzik Eğitiminde Kaynaştırma Uygulamaları ve Orff-schulwerk. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 14-25.
- Eren, B. & Deniz, J. & Düzkantar, A. (2013). Orff Yaklaşımına Göre Hazırlanan Müzik Etkinlikleri İçinde İpucunun Giderek Azaltılması Yöntemi İle Yapılan Gömülü Öğretimin Otistik Çocuklara Kavram Öğretmedeki Etkililiği. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 13(3).
- Güven, E. (2011). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda işbirlikli öğrenmenin müzik öğretimi üzerindeki etkileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, E & Çevik, D. E. (2011). Müzik Öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik çalışma (Balıkesir Üniversitesi Örneği).
- Kamacıoğlu, F. (1993). Eğitim Müziği ve Kodaly Metodu, 1. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, Trabzon.
- Kırcaali-İftar, G. & Tekin, E. (1997). Tek Denekli Araştırma Yöntemleri . Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Kırşehirli, M. (2011). *Zihin Engelli Çocuklara Özbakım Becerilerinin Şarkı Yoluyla Öğretilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Köse, B. (2012). *Yabancı Dil Öğretiminde Şarkı Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurt, G. (2006). *Zihinsel Engelli Çocuklarda, Müzik Dinlemenin Öğrenme Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji, İnsan Bilimleri Ve Felsefe.
- Langan, D. (2009). Özel Eğitim İçin Müzik Terapi Bir Değerlendirme Aracı: Eğitim Sonuçlarını Birleştirme. *The Australian Journal of Music Therapy*. Cilt: 20.
- Lawes, M. (2012). Sonuçlar üzerinde Raporlar: Uyarlanan “AQR Enstrüman” Otizmde Müzik Terapi Kullanımını Değerlendirme. *Music Therapy & Special Music Education*. 4 (2).
- Mateos-Moreno, & D. D.Phil. & Atencia-Doña L. (2013). Şiddetli Otizm Tanılı Genç Erişkinlerde Dans/Hareket Ve Müzik Terapinin Birleşik Etkisi. *The Arts in Psychotherapy*, (40) 465–472.
- MEB, (1994). İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- MEB, (2008). İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Modiri, I. (2010). Okul Öncesinde Müzik Aracılığı İle Yabancı Dil Öğretimi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Eğitim Fakültesi Dergisi* 23 (2), 505-516.
- Öner, K. A. (2006). *Müziğin Öğrenme Güçlüğü Çeken Çocukların Duyarlılıklarına Etkisi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
- Pirgon Y. & Babacan, E. (2013). Görme Engelli Öğrencilerin Piyano Eğitimi Üzerine Durum Çalışması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Pratt, R. R. (1991) Music Education and Medicine. *Music Educators Journal*, 77(5) 31-36,
- Sazak, N. ve Özbey, F. (2016) Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Kazak Katlama Becerisinin Şarkı Yolu İle Öğretimi. Uluslararası 2. Ipek Yolu Müzik Konferansı (Sözlü Bildiri) (YayınNo:2834887).
- Savarimuthu, D. & Bunnell, T. (2002). Öğrenme Güçlüğü Çeken Hastalarda Müziğin Etkisi: Bir Literatür Araştırması. *Complementary Therapies in Nursing & Midwifery*, 8.
- Stephenson, J. (2006). Müzik Terapi ve Ağır Yetersizliği Olan Öğrencilerin Eğitimi. *Education and Training in Developmental Disabilities*. 41(3), 290–299.
- Tekin, E. & Kırcaali-İftar, G. (2001). Özel Eğitimde Yanlısız Öğretim Yöntemleri. Birinci Basım. Ankara: Nobel Yayınları.
- Turan, D. (2006). *Özel Eğitimde Müzikten Yararlanmada Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
- Uçan, A. (1978).“Müzik Eğitimi“, Güzel Sanatlar Eğitimi, Eskişehir Anadolu Üniv. Açık Öğretim Fak. Eğitim Önlisans Programı.
- Yılmaz, E. (2010). *Otistik Çocuklarda Müzik Atölyesi Çerçevesinde Ortaya Çıkan Sözsüz İletişim İşaretlerinin İncelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı.
- Zelyurt, S. (2015). *Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Hayat Bilgisi Dersinin Şarkı İle Ve Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulmasının Etkililik Ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması*.

Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Enstitüsü.

Wigram, T. & Gold, C. (2005). Otistik Spektrum Bozukluğunun
Tedavi ve Değerlendirmelerinde Müzik Terapi: Klinik Uygulaması ve
Araştırma Sonuçları. *Blackwell Publishing Ltd, Child: Care, Health
And Development*. 32(5)535–542.